

Κατὰ τὰς πιθανωτέρας ἐκδοχάς οἱ Βογόμιλοι προήλ-
θον ἐκ τῆς αἵρέσεως τῶν Εὐχιτῶν ἢ Ἐνθουσιαστῶν ἀνα-
φανέντων κατὰ τὸν ΙΑ' αἰῶνα ἐν Θράκῃ. Οἱ Εὐχίται
οὗτοι δὲν ἀποκλείεται νὰ σχετίζονται πρὸς ἀρχαιοτέρους
Εὐχίτας ἢ Μασσαλιανούς ἀκμάσαντας κατὰ τὸν Δ' αἰῶνα.
Πάντως οἱ Βογόμιλοι θεωροῦνται ὡς προελθόντες ἐκ τῶν
Εὐχιτῶν τοῦ ΙΑ' αἰῶνος.

Ἡ αἵρεσις τῶν Εὐχιτῶν ἢ ἐνθουσιαστῶν ἀνεφάνη ἐν
Θράκῃ κατὰ τὰς ἀρχάς τοῦ ΙΑ' αἰῶνος. Θεωροῦνται δὲ οὗ-
τοι λείψανα τῶν ἀρχαίων Εὐχιτῶν ἢ Μασσαλιανῶν τοῦ Δ'
αἰῶνος. Σημειωτέον ὅτι ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Ἐκκλησίας τῶν
πρώτων αἰώνων ἔχομεν δύο εἴδη αἵρετικῶν καλουμένων
Μασσαλιανῶν ἢ Εὐχιτῶν. Ἐκ τούτων οἱ μὲν ἤκμασαν
κατὰ τοὺς χρόνους τῆς πάλης τῶν δύο θρησκευμάτων,
τοῦ Ἑθνισμοῦ καὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἐν Συρίᾳ καὶ Με-
σοποταμίᾳ. Ἡ ὀνομασία Μασσαλιανοὶ εἶνε ἐξελληνι-
σμός τῆς συριακῆς λέξεως mazlim = εὐχίτης καὶ σημαίνει
τὸν εὐχόμενον, τὸν θεοσεβῆ. Οἱ Μασσαλιανοὶ οὗτοι εἶχον
γενικὰς καὶ ἀορίστους θρησκευτικὰς δοξασίας. Ἐπίστευον
μὲν εἰς τὸν ἕνα Θεόν, παρεδέχοντο ὅμως καὶ τὴν ὑπαρ-
ξιν τῶν Ἑθνικῶν θεῶν. Οἱ Μασσαλιανοὶ οὗτοι φαίνεται
ὅτι ἤκμασαν κατὰ τὰ τέλος τοῦ γ' καὶ ἀρχάς τοῦ δ'
αἰῶνος.

Ἄλλοι Μασσαλιανοὶ εἶνε ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι ἤκμασαν
κατὰ τὴν αὐτὴν περίπτωσιν ἢ ὀλίγον βραδύτερον
κατὰ τὸν δ' αἰῶνα ἐν Συρίᾳ καὶ Αρμενίᾳ. Οὗτοι συνί-
στων ὡς μόνον μέσον καταπολεμήσεως τοῦ πονηροῦ
πνεύματος τὴν προσευχὴν. Αὐτοὶ ἠγοῦντο τὸ ἀναγκαῖον
τοῦ μωσαϊκοῦ νόμου, καὶ ἦσαν οἱ πλείστοι ἐξ αὐτῶν μο-
ναχοὶ καὶ ἐθεώρουν ἀμάρτημα τὴν ἐργασίαν καὶ περιώ-
δευον ἐπαιτοῦντες καὶ μὴδὲν ἔχοντες ἰδικόν τους. Σὺν τῷ
χρόνῳ περιέπεσον εἰς τὸν μωστικισμόν καὶ περιεφρόνουν
ὅλα τὰ μέσα τῆς χάριτος. Οἱ Μασσαλιανοὶ οὗτοι ἢ Εὐχί-
ται καταδιωχθέντες ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου Ἀντιοχείας Φλα-
βιανοῦ διεσκορπίσθησαν καὶ ἔζων εἰς τὴν ἀφάνειαν κρυ-
πτόμενοι εἰς μοναστήρια καὶ ἐρήμους τόπους, ὁπότε κατὰ
τὸν ΙΑ' αἰῶνα ἐνεφανίσθησαν ἐν Θράκῃ ἀλλὰ μὲ τροπο-
ποιημένας τὰς δοξασίας των.

Οἱ Εὐχίται τοῦ ΙΑ' αἰῶνος λέγονται οὕτω διότι ἀπέρ-
ριπτον τὴν κοινὴν λατρείαν καὶ εἶχον ἰδίᾳς μυστικὰς
εὐχάς. Ἐπειδὴ δὲ λέγονται Εὐχίται, καλοῦνται ὑπὸ τινων
συγχρόνων χρονογράφων μὲ τὸ συριακὸν ὄνομα τῶν ἀρ-
χαίων Εὐχιτῶν δηλαδὴ Μασσαλιανοί. Ὀνομάζονται δὲ
καὶ Ἐνθουσιασταὶ διότι κατὰ τὰς ὥρας τῆς λατρείας
των κατελαμβάνοντο ὑπὸ εἰδους τινὸς θρησκευτικοῦ ἐν-
θουσιασμοῦ. Πολλὰ περὶ τῶν Εὐχιτῶν τοῦ ΙΑ' μανθάνο-
μεν παρὰ τοῦ Μιχ. Ψελλοῦ. Οἱ Εὐχίται οὗτοι βάσιν τῆς
αἵρέσεως αὐτῶν εἶχον κρᾶμα δυαδισμού καὶ μονοθεΐσμοῦ.
Παρεδέχοντο δύο ἀρχάς ἀντιμαχομένας πρὸς ἀλλήλας,

Ἡ Εὐχίται
Ἀνθούσιαν
Δ. Θ. Κ. Θ. γ.
οἱ Βογόμιλοι

Αὐτὸν 1936
σ. 18-20

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

Τὸ ὅτι ἡ διδασκαλία τῶν Βογομίλων εἶνε μίγμα ἀρχαιότερων αἱρέσεων καὶ ἰδίᾳ τῶν Εὐχιτῶν ἢ Ἐνθουσιαστών τοῦ ΙΑ' αἰῶνος φαίνεται ἐξ ἀπλῆς συγκρίσεως τῆς διδασκαλίας τῶν Βογομίλων πρὸς ἐκείνην τὴν τῶν Εὐχιτῶν. Ἡ διδασκαλία τῶν Εὐχιτῶν ἢ Ἐνθουσιαστών εἶνε κρᾶμα μονοθεϊσμοῦ καὶ δυαδισμοῦ. Ὁ εἷς Θεὸς καὶ Πατὴρ κατὰ τοὺς Εὐχίτας, ὁ κύριος τοῦ σύμπαντος κόσμου ἔχει δύο υἱούς, τὸν **Σαταναήλ** πρεσβύτερον καὶ τὸν **Χριστὸν** νεώτερον. Τὸ ὅμοιον παρεδέχοντο καὶ ἐδίδασκον καὶ οἱ Βογόμιλοι μὲν τινα τροποποιήσιν. Ἡ δοξασία αὕτη τῶν τε Εὐχιτῶν καὶ τῶν Βογομίλων ἔχει κοινὸν ἐκ τοῦ ἀρχαίου Παρσισμοῦ τὴν διδασκαλίαν ὅτι δύο ἀρχαὶ ὑπάρχουν ἐν τῷ κόσμῳ, τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν. Μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι καὶ οἱ Εὐχίται καὶ οἱ Βογόμιλοι τὰς συνάπτουν εἰς μίαν πηγὴν τὸν Θεὸν Πατέρα. Τοιουτοτρόπως δὲ τὸ δόγμα τῶν ἔχει μονοθεϊστικὴν μορφήν.

— 20 —

τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν. Ὑπεράνω ὅμως τῶν δύο τούτων ἀντιμαχομένων ἀρχῶν ἔχει τὸν θρόνον τοῦ αἰώνιόν τι ἀρχικὸν ὃν (Ζερβάν) ἐκ τοῦ ὁποίου ἀμφότεραι αἱ ἀρχαὶ ἐκτεῖναι ἐξῆλθον. Ὁ Θεὸς πατὴρ κατὰ τοὺς Εὐχίτας ἢ Ἐνθουσιαστὰς τοῦ ΙΑ' αἰῶνος, εἶνε κύριος τοῦ σύμπαντος κόσμου, ἔχει δὲ δύο υἱούς. Ὁ πρεσβύτερος υἱὸς λέγεται **Σαταναήλ** καὶ εἶνε κύριος τῶν ἐπιγείων, ὁ δὲ νεώτερος εἶνε ὁ **Χριστὸς** καὶ ἀρχεὶ τῶν ἐπουρανίων. Μερικοὶ ἐκ τῶν Εὐχιτῶν ἐτίμων ἀμφοτέρους τοὺς υἱούς διότι ἐπίστευον ὅτι ἂν καὶ διακρίνεται ἐχθρικῶς πρὸς ἀλλήλους, μέλλουσι ποτὲ νὰ ἐνωθῶσι ἅφοῦ εἶνε υἱοὶ ἐνός καὶ τοῦ αὐτοῦ Πατρός. "Ἄλλοι ἐτίμων μόνον τὸν νεώτερον υἱὸν ἐπειδὴ εἶνε κύριος τῶν ἐπουρανίων προσέχοντες ὅμως νὰ μὴ περιφρονοῦν τὸν πρεσβύτερον διὰ νὰ μὴ τοὺς βλάβῃ. "Ἄλλοι δὲ πάλιν ἐτίμων μόνον τὸν πρεσβύτερον υἱὸν ὅστις τὰ πάντα τόσο καλῶς διέταξε, ὥστε ὁ νεώτερος φθονεῖ αὐτὸν καὶ ἔνεκα τοῦ φθόνου φέρει εἰς τὴν γῆν σεισμούς, χάλαζαν καὶ λοιμούς. Οἱ Εὐχίται ἡσυχολοῦντο πολὺ εἰς τὴν μαγείαν καὶ τὴν **θεουργίαν** δηλαδὴ μαγείαν δι' ἐπικλήσεως τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ. Ἐπίσης εἶχον ἀντινομικὰς τάσεις καὶ διέπραττον ὄργια. Οἱ Εὐχίται φαίνεται ὅτι εἶχον ἄρτίαν ὁργάνωσιν. Κατὰ τὸν Ψελλὸν ἀπέδιδον εἰς τοὺς προεστώτας προσηγορίας τῶν ἀποστόλων. Ὅπως δὲ δὲν γνωρίζομεν λεπτομερῶς καὶ ἀκριβῶς τὰ περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς αἱρέσεως ταύτης, οὕτω δὲν γνωρίζομεν καὶ τὰ περὶ τοῦ τέλους αὐτῆς. Διὰ τοῦτο συμπεραίνομεν ὅτι οἱ Βογόμιλοι εἶνε μετερρυθμισμένη ἀνανέωσις τῆς αἱρέσεως τῶς Εὐχιτῶν ἢ Ἐνθουσιαστών. Τοιουτοτρόπως ἐνῶ κατὰ τὸ τέλος τοῦ ΙΑ' αἰῶνος καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΒ' οἱ Εὐχίται δὲν δίδουν σημεῖα ζωῆς, αἴφνης κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΒ' αἰῶνος παρουσιάζονται μὲν νέον ὄνομα καὶ διδασκαλίαν πλέον συστηματοποιημένην καὶ ἐπηρεγμένην. Καὶ οὗτοι εἶνε οἱ Βογόμιλοι.